

Kommunförbundets hälsningar inför regeringen Orpos budgetförhandlingar 21-22.4.2026

Kommunförbundets arbetsutskott: Kommunerna behöver fler verktyg för att avhjälpa långtids- och ungdomsarbetslöshet, straffavgifterna måste minska

I Finland har bruttonationalprodukten och arbetsproduktivitetsens utveckling legat nära nollstrecket redan i flera år, och det ekonomiska uppsving som kunde skönjas i slutet av fjolåret ser inte ut att fortsätta. Det krig som USA inlett i Mellanöstern väcker redan farhågor om stigande priser på bränsle, mat och andra förnödenheter samt räntehöjningar, vilket skulle slå hårt mot hushållens köpkraft och konsumtionsmöjligheter. Framtidsutsikterna försvagas också av att arbetslösheten ökat sedan 2022 och arbetslöshetsperioderna blivit längre. För tillfället finns det exceptionellt få lediga arbeten i den privata sektorn.

Allt detta återspeglas också på kommunernas ekonomi, även om kommunerna, enligt Kommunförbundets ekonomibarometer våren 2026, fortfarande ser de ekonomiska utsikterna som relativt oförändrade. Förutsättningen är dock att staten inte fattar nya beslut som minskar den offentliga sektorns inkomster, försämrar kommunernas verksamhetsmöjligheter eller ökar kostnaderna för att tillhandahålla tjänster. De flesta kommuner inser vikten av framtida anpassningsåtgärder. Produktivetsförbättring är en faktor som spelar en stor roll på lång sikt.

Statens och lokalförvaltningens finansiella ställning visade i fjol ett underskott på nästan 12 miljarder euro. Kommunekonomin andel av detta var lite under en miljard euro. Under ramperioden hotar statens underskott att växa till närmare 15 miljarder euro. Under de kommande åren är det nödvändigt att begränsa den ökande offentliga skuldsättningen. Verkliga besparingar kan uppnås bara genom strukturella reformer som ökar produktiviteten eller genom utgifts- eller inkomstförändringar som anpassar den offentliga sektorn.

Varken i den offentliga ekonomin eller i kommunekonomin finns det utrymme att utvidga tjänster utan att uppgifter slopas i motsvarande mån. Ministerierna behöver i högre grad än nu bli medvetna om lagförslagets konsekvenser för kommunerna och fördela resurser därefter. De kalkylerade

besparingar som de förestående anpassningsbesluten kan ge i de offentliga finanserna måste bedömas realistiskt.

Våra viktigaste förslag till regeringen Orpos ramförhandlingar:

Incitament i sysselsättningstjänsterna för långtidsarbetslösa och unga, lättnader i straffavgifterna

I regeringens sista ramförhandlingar under valperioden behövs det beslut som förbättrar sysselsättningstjänsternas effekt, särskilt för långtidsarbetslösa och unga, samt beslut som ger kommunerna fler verktyg och minskar på straffavgifterna. I ett svårt konjunkturläge får kommunerna bära en orimligt stor del av kostnaderna för sysselsättningstjänsterna och utkomstskyddet för arbetslösa utan att kommunerna i väsentlig grad kan påverka sysselsättningsutvecklingen. Tilläggsnotan för AN-reformen överstiger statens kompensation till kommunerna med cirka 300–400 miljoner euro, när man i kostnaderna beaktar förutom sysselsättningstjänsterna även finansieringsansvaret för utkomstskyddet för arbetslösa och utkomststödet.

Lönesubventionerat arbete för arbetslösa borde i fortsättningen räknas med i arbetsvillkoret. Undersökningar har visat att lönesubventioner i den privata sektorn är kostnadseffektiva. Arbetslösa borde också ha möjlighet att för viss tid studera för en examen och/eller delar av en examen med en arbetslöshetsförmån som staten står för under studietiden.

I ramförhandlingarna för ett år sedan slog regeringen Orpo fast att den rehabiliterande arbetsverksamheten inklusive resurser ska överföras till kommunerna för de arbetslivsinriktade tjänsternas del. Detta ser nu inte ut att bli verklighet. Arbetsmarknadspolitiska understöd till organisationer inom den tredje sektorn borde införas som en offentlig arbetskraftstjänst. Organisationer har länge tagit ansvar för tjänster för långtidsarbetslösa, och kommunerna kunde tillsammans med organisationerna på ett snabbt och effektivt sätt utveckla nya verksamhetsmodeller för att tackla sysselsättningsproblem. Områden med plötsliga strukturomvandlingar behöver få en tillräcklig finansiering för sysselsättningsfrämjande åtgärder, omställningskydd och förnyelse av näringslivet.

Det behövs starkare incitament för välfärdsområdena att tillhandahålla tjänster som stöder arbetsförmågan. De som omfattas av kommunernas sysselsättningstjänster och finansieringsansvar ska enligt en bedömning av arbets- och funktionsförmågan ha förutsättningar att ta emot ett arbete.

Nya nedskärningar i statsandelarna skulle äventyra bildnings- och sysselsättningstjänsterna

Kommunernas statsandelar har under den pågående regeringsperioden skurits ner upprepade gånger och med gradvis utvidgade beslut. Kommunernas statsandelar är dock inga sekundära utgifter för staten. De används bland annat till att stärka kunskapsnivån och utgör därmed en grund för ekonomisk tillväxt. I slutet av regeringsperioden bör det inte fattas fler beslut som verkställer sparåtgärder enligt regeringsprogrammet genom nedskärningar i kommunernas statsandelar eller annan statlig finansiering. Fler nedskärningar skulle oundvikligen drabba bildnings- och sysselsättningstjänsterna. Det har vi inte råd med.

Då statsandelsreformen gått om intet bör finansieringen till kommunerna ses över som en helhet och på bred front som en del av det parlamentariska framtidsarbete som nu inletts. Dessutom kunde man redan under den här regeringsperioden gå vidare med att avveckla vårdreformsposterna som snedvrider statsandelarna. Det första steget skulle vara att tydligt avskilja dem från statsandelarna för kommunal basservice så att de blir en separat post. Följande steg är att göra upp en plan för avveckling av vårdreformsposterna under en längre övergångsperiod, så att den årliga förändringen inte blir orimlig för någon kommun. Negativa statsandelar bör avskaffas snarast.

Fastighetsskattereformen bör slutföras i enlighet med regeringsprogrammet och beskattningssvårdena på mark bör uppdateras så att de motsvarar marknadspriserna. Kommuner som vill införa en turistskatt bör få möjlighet att göra det. Normavvecklingen bör fortsätta i enlighet med regeringsprogrammet så att kostnadsökningen kan bromsas, och inget förvaltningsområde får uteslutas.

Integration stöder förutsättningarna för sysselsättning

Kommunerna fick i början av 2025 en större roll i främjandet av integration, men samtidigt har finansieringen skurits ner kraftigt. Integrationstjänsterna förbättrar språkkunskaperna, arbetsmarknadsfärdigheterna och sysselsättningen bland de personer med främmande språk som modersmål som redan bor i landet. Tjänsterna är en investering som kommer att ge Finland ekonomiska fördelar på lång sikt. Också en färsk rapport från Etna visar att invandringens ekonomiska effekter beror förutom på invandringens struktur även på hur integrationen lyckas. Förutsättningarna för integration får inte försämrats ytterligare genom nya nedskärningar.

Förändringskostnader som beror på upphandlingslagstiftningen bör kompenseras

Revideringen av upphandlingslagstiftningen har gått till riksdagsbehandling. Kravet på en minimiägarandel i anknutna enheter har utan avfallshanteringen beräknats medföra förändringskostnader på cirka 450 miljoner euro, enbart på grund av de administrativa förändringsbehov som följer direkt av lagen. Kostnadsökningarna fördelar sig väldigt ojämnt mellan kommunerna. I vissa kommuner motsvarar kostnadsökningen intäkterna från en inkomstskatt på flera procentenheter. Kommunerna bör få kompensation för sådana extra kostnader.

Bostadspolitiken, regionernas tillgänglighet och digitaliseringen är en del av Finlands konkurrenskraft

En långsiktig finansiering för trafiken bör säkerställas, för både bastrafikledshållning och utveckling. Finland bör särskilt främja EU:s nya möjligheter till finansiering för TEN-T-stomnätet och urbana knutpunkter. För kommunerna är det särskilt viktigt att finansieringen för MBT-avtal höjs från och med 2028. Staten bör inte överföra ansvar för nya investeringar eller underhåll till kommunerna. En lyckad upphandling av persontågstrafik är viktig för regionernas tillgänglighet: ett nytt sätt att ordna trafiken, materielbolaget och andra åtgärder för att öppna marknaden kräver tilläggsfinansiering.

Statens bostadspolitik är en drivkraft för strukturell förändring, tillväxt och livskraft, en drivkraft som identifierar vad Finland, som genomgår förändringar i många riktningar samtidigt, behöver i fråga om de stora städerna, den gröna omställningen, industrin och turismen. Det behövs ett tillräckligt och långsiktigt stöd för bostadsproduktionen, och staten behöver ha en vision om detta som sträcker sig över regeringsperioderna. De nationella politiska åtgärderna bör vara inriktade på att övervinna hinder för investeringar. Regleringen av offentligt understödda bostäder bör luckras upp. FoU-investeringar bör inriktas på att öka produktiviteten inom byggsektorn.

Finansieringen för genomförande av den statliga digitaliseringen har varit sparsam. Punktbesparingar som gäller informationssamhällets strukturer undergräver samarbetet mellan olika aktörer. Det kommer hela tiden nya bestämmelser om centraliserade informationslager och nya digitala skyldigheter. En allt större utmaning för Finland är att lagstiftningen inte hänger med när det gäller de möjligheter som molntjänster, data, gränssnitt, automation och artificiell intelligens kan erbjuda. Vi ligger hela tiden efter i utvecklingen och kan inte utnyttja allt vi kunde göra med ny teknik. Staten bör gå in för ett systemiskt tänkande i finansieringen och utvecklingen av digitaliseringen.